

Қазіргі жерге орналастыру және кадастр жұмыстарын жүргізетін мемлекеттік мекемелердің құрылымы жүйесі

Қазіргі кезде жер қатынастарын реттеп, жер ресурстарын басқаратын мекемелердің құрылымы ауысып, ғылыми жобаларға мән берілмей жатыр. Ұлттық экономика министрлігіне қарасты жер ресурстарын басқару мекемесі («Жер кадастры және жылжымайтын мүлікті техникалық тексеру» дирекциясы – жаңа құрылым бойынша) Қазақстан Республикасының ақпарат және коммуникация министрлігіне қарасты «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясына кіретін мекемеге айналды. Атқаратын қызметтері:

- 1) жер учаскесінің кадастрлық ісін қалыптастыру;
- 2) жерді экономикалық бағалауды және оған мониторинг жүргізуді, топырақ зерттеуді, геоботаникалық, агрохимиялық зерттеулерді және топырақ бағалауды жүргізуді қамтитын жерлердің сапасын есепке алу;
- 3) мемлекеттік тіркеу мақсаттары үшін жер санын, жер учаскелерінің меншік иелері мен жер пайдаланушыларды, сондай-ақ жер құқығы қатынастарының басқа да субъектілерін есепке алу;
- 4) жер учаскелерінің кадастрлық (бағалау) құнын анықтауды қамтитын жерлерді мемлекеттік кадастрлық бағалау; елді мекендерде жер учаскелері үшін төлемақының базалық ставкаларына түзету коэффициенттерін белгілей отырып, олардағы бағалау аймақтары шекараларының схемаларын жасау; жер учаскелері үшін төлемақының базалық ставкаларын есебтеу; ауыл шаруашылығын жүргізуге байланысты емес мақсаттар үшін ауыл шаруашылығы алқаптарын алып қою кезіндегі ауыл шаруашылығы өндірісіндегі шығындарды анықтау;
- 5) жер учаскелері мен олардың субъектілері туралы деректер банкін, сондай-ақ басқа да жер-кадастрлық ақпаратты қағаз жеткізгіште және электрондық түрде жинақтау, өңдеу және жүргізу;
- 6) мемлекеттік жер кадастрының автоматтандырылған ақпараттық жүйесін жүргізу;
- 7) жер-кадастрлық карталарды, оның ішінде цифрлық карталарды дайындау және жүргізу;
- 8) жер-кадастрлық кітапты және жердің бірыңғай мемлекеттік тізілімін жүргізу;
- 9) жер учаскесіне сәйкестендіру құжаттарын дайындау және беру;
- 10) жер-кадастрлық жоспарды дайындау;
- 11) жер учаскелеріне кадастрлық нөмірлер беру;
- 12) жер учаскелерінің паспорттарын дайындау;
- 13) жергілікті жерде әкімшілік-аумақтық бірліктердің, ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың, мемлекеттік орман және су қорлары жерлерінің шекараларын белгілеу;

14) жер пайдалануды қалыптастыру жөніндегі жобаларды, бүлінген жерлерді қалпына келтіру жобаларын жасау, мемлекет меншігіндегі жерден жер учаскелерін ұсынған кезде жергілікті жерде олардың шекараларын белгілеу;

15) мемлекет меншігіндегі және ауыл шаруашылығы өндірісін жүргізу үшін жер пайдалануға берілген жер учаскелері бойынша шаруашылық ішілік жерге орналастыру жобаларын әзірлеу;

16) жерлерге түгендеу жүргізу;

17) ғимараттардың, құрылыстардың және (немесе) олардың құрамдастарын бастапқы және кейінгі тексеру, сондай-ақ ғимараттарға, құрылыстарға немесе олардың құрамдастарына кадастрлық нөмір беру;

18) міндетті мемлекеттік тіркеуге жатпайтын жылжымалы мүлік кепілін тіркеуді жүзеге асыру;

19) міндетті мемлекеттік тіркеуге жатпайтын жылжымалы мүлік кепілін тіркеу бойынша ақпараттық қызметтер көрсету;

20) бағалау қызметі туралы заңнамаға сәйкес кәсіпкерлік қызметте пайдаланбайтын жекетілгендердің жылжымайтын мүлік объектілерін салық салу үшін міндетті бағалау.

Сонымен қатар, мекеменің еліміздегі 14 облыста және республикалық маңызы бар екі қалада департаменттері, Алматы қаласында, **топырақ зерттеу және кешенді іздестіру жұмысы департаменті бар.**

2016 жылғы өзгерістерге дейін Қазақстан Республикасының жер ресурстарын басқару саласындағы орталық органы жұмыс істеді. Ол өз жұмысын «Жер кадастры мемлекеттік ғылыми өндірістік орталығы» РМҚ аясында атқарды. Оның құрамында төмендегілер болды:

1. Мекеменің аудандық қалалық кадастрлық филиалдары;
2. Ауыл шаруашылығы аэрофотогеодезиялық ізденістер мемлекеттік институты (ГИСХАГИ);
3. Қазыналық мекемелер: «Казгеокарт», «Оңтүстік геодезия», «Картография», «Астанатопография», «Ұлттық картография геодезиялық қор», «Батыс геодезия», «Маркшейдерия орталығы», «Солтүстік геодезия», «Шығыс геодезия».

Негізгі мақсаты, қызметтері:

1. ҚР аумағындағы жер қорын зерттеу;
2. Республика, облыс және аудан бойынша топырақтық, геоботаникалық, мониторингтік, экологиялық, болжамдық және басқа да карталар мен картограммалар жасау;
3. Қоршаған орта әсер ету деңгейін анықтау;
4. Жерді есепке алу;
5. Жер мониторингін жүргізу;
6. Жерге орналастыру және топография геодезиялық жұмыстарды жүргізу;
7. Жерді кадастрлық бағалау, бонитеттеу;
8. Топырақ, су, өсімдіктерді зертханалық зерттеу;
9. Жерлерді түгендеу;

10. Электрондық карталарда әртүрлі қабаттар жасау;
 11. ҚР жер ресурстары жайында мәліметтер дайындау;
 12. Жер қатынастары және жер заңнамасы бойынша кеңес беру;
 13. «Электрондық үкімет» жүйесінде электрондық қымет көрсету;
 14. Ғылыми,әдістемелік, ақпараттық және жобалық ұсыныстар, карталар, атластар жасау;
 15. Жер ресурстарын басқару саласында қолданбалы зерттеулер жүргізу.
- Жоғарыда көрсетілген қазіргі және алдыңғы жер ресурстарын басқару мекемелерінің құрылымын салыстырып қарайық (кесте 1).

Кесте – 1. Жер ресурстарын басқару саласындағы мекеменің өзгеріс кестесі.

№	Мекеменің атауы	Атқарылатын жұмыс бойынша өзгерістер	Мекеме құрылымының өзгерісі	Ғылыми жұмыстары
1	«Жер кадастры және жылжымайтын мүлікті техникалық тексеру» дирекциясы	*Жұмыстар қызметтерге бөлінген	**Қазақстан Республикасының ақпарат және коммуникация министрлігі → «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы	***Тек қана қызмет көрсету
2	«Жер кадастры мемлекеттік ғылыми өндірістік орталығы» РМК	Жұмыстар толық көрсетілген	Ұлттық экономика министрлігі → Тұрғын үй, құрылыс, архитектура және жер ресурстарын басқару комитеті	Ғылыми,әдістемелік, ақпараттық және жобалық ұсыныстар

Артықшылықтары кемшіліктері

*Жерге орналастыруда еңбекті нормалау үшін бір жұмыс түрі бойынша өндірістік процессті, мазмұны мен ұйымдастыру-техникалық жағынан бір-бірімен байланысты элементтерден тұратын, бөліктерге - кезеңдерге бөлу қажет. Кесте бойынша екінші мекемеде толыққанды жұмыс түрлері көрсетілсе, бірінші мекемеде нақты қызмет түрлері ғана келтірілген

****Құрылымы үлкен өзгерістерге ұшыраған, жерге орналастыру қызметке айналған**

*****Екінші мекемеде ғылыми зерттеулер жүргізіліп, оны баспадан шығарып, қызметкерлерді оқыту жоспарланса, біріншіде ғылыми жұмыстар қарастырылмаған.**

Қорыта келе айтарым, ауыл шаруашылығы жерлерін тиімді пайдалану үшін жер ресурстарын басқару саласына жерді бөліп беріп, есепке алып және бағалайтын, тек қана қызмет түрінде қарамай, ғылыми тұрғыдан зерттеу жұмыстарын қайтару керек деген ойдамын. Сонымен қатар, мекеменің құрамында ғылыми зерттеу жүргізетін бөлім ашылу керектігін айтқым келеді.

ЕГІН ШАРУАШЫЛЫҒЫ, АГРОХИМИЯ, МАЛ АЗЫҚ ӨНДІРІСІ, АГРОЭКОЛОГИЯ, ОРМАН ШАРУАШЫЛЫҒЫ

УДК 631.111.2

Бектурганова А.Е.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ЖЕРЛЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Андатпа

Жер ресурстары басты байлығымыз ретінде біздің қамқорлығымызға зәру. Сондықтан ауыл шаруашылығы мақсатында пайдаланылатын жерлерге ерекше көзқараспен қарауымыз керек. Ауыл шаруашылығы жерлері тиімді пайдаланғанда өзінің өндірістік қасиеттерін жоғалтпайтын бірден бір өндіріс құралы болып табылады. Осы өндіріс құралының құнарлылығын арттыру және сақтаудағы әдістерді мақалада оқи аласыздар.

Кілт сөздер

Жер ресурстары, өндіріс құралы, агроқұрылымдарды ішкі шаруашылық жерге орналастыру, ауыспалы егістік

Кіріспе

Қасиетті қазақ жері – ата-бабаларымыздың даңқты тарихын атының тұяғымен жазып кеткен жер, - Н.Ә.Назарбаев.

Жер халқымыздың ең негізгі байлығы. Сондықтан жерді ұтымды да тиімді пайдалану әрбір азаматтың заңды тұрғыда да, моральдық тұрғыда да маңызды міндеті деп санаймын.

XXI ғасыр кемелдікке жету ғасыры, әр ел, әр мемлекет қуатты, бай болғысы және халқының бақытты және ешнәрсеге мұқтаж болмауын қалайтыны сөзсіз белгілі шығар. Қуатты, бай мемлекетке айналу үшін мемлекет өзінің өндірістік және өндірістік емес қызмет салаларының

дамытуы керек екені бізге мәлім. ҚР индустриалды-аграрлы ел болғандықтан, индустрияны және ауылшаруашылық салаларын заман талабына сай және шетел тәжірибелеріне сүйене отырып, қайта құру немесе жобалауы керек. Еліміздің 272млн га жердің 100,8 млн га жері ауылшаруашылығына жарамды болып саналғанымен ол жерлердің тек жартысына ғана жуығы шаруашылыққа қолданылады. Босалқы жерлердің ауданы 100,1 млн.га құрайды. Ауылшаруашылық жерлерінің дұрыс әрі толық пайдаланбағаны үшін еліміз көптеген тамақ өнімдерін шет елдерден импорттайтыны бізге, осы мәселелерді шешу үшін елімізде ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерді дамыту, мал басын көбейту, егін егу шаруашылығын дұрыс жолға қойып көркейтуіміз керек.

Осы орайда, ойға келетін мәселе ауыл шаруашылық жерлері не үшін пайдаланылмай жатыр?

Зерттеу материалдары мен әдістері

Зерттеу объектісі болып, Қазақстан Республикасының жер қоры болып табылады. Материалдары: ҚР Президентінің 2017 жылғы жолдауы, Қазақстан Республикасының 2015 жылғы жер жағдайы және оны пайдалану туралы жиынтық талдамалы есебі, «Внутрихозяйственное землеустройство агроформирований». Н.Л.Озеранская. оқу құралы. 2013 ж. Астана. Қолданылған ғылыми зерттеу әдістері: интуиция, логикалық, статистикалық, дедуктивті және индуктивті. Сонымен қатар эмперикалық және теориялық әдістер қолданылған.

Зерттеу нәтижелері және талдау

Айта кететін мәселе жер ресурстарын, соның ішінде ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің ерекше приоритетін жоғары дәрежеде бағалап жатқанымыз шамалы. Жердің өндіріс құралы ретіндегі ерекше қасиеттерінің бірі оның дұрыс пайдаланғанда құнарлылығы арта түсетіні. Осы қасиетін арттыру үшін ауыл шаруашылығы мақсатында пайдаланылатын жерлерді дұрыс орналастыру қажет деп ойлаймын.

Елбасымыз 2017 жылғы жолдауында озық 30 елдердің қатарына кіруде 5 басымдылықты көрсетіп отыр. Төртінші басымдылығында аграрлық сектор экономиканың жаңа драйверіне айналуы керектігін айтқан. Осы бөлімде ауыл шаруашылығымен айналысатын жеке шаруашылықтардың санын 500000-ға арттыру, шығарылатын тауарлардың сапасын жоғарылатын экспорттауға жарамды ету, өндіріс шығындарын азайту, жерді пайдалану тиімділігін арттыру, суармалы егіс алаңын 5 жыл ішінде 40%-ға кеңейтіп, 2 миллион гектарға жеткізу және өндірісте сұранысқа ие аграрлық ғылыми зерттеулерге салынатын инвестиция көлемін арттыру қажеттігін үкіметке тапсырды. Тағы да Елбасымыз жеке шаруашылықтар бірігіп, үлкен кооперативтерге айналатын болса, оларға субсидия беруде ерекше жеңілдіктер қарастырылғанын айтып өтті.

Жерлерді тиімді пайдалану үшін біраз жылдардан бері ұмыт бола бастаған, ішкі шаруашылық жерге орналастыру жұмыстарын жүргізуді қолға алуымыз керек деп ойлаймын. Ішкі шаруашылық жерге

орналастыру жұмыстары аталған міндеттерді толықтай орындауға жарамды болып табылады. Өйткені ішкі шаруашылық жерге орналастыру келесі сұрақтарды шешуге мүмкіндік береді:

1. Экономикалық міндет. Жерді, еңбекті және ауылшаруашылық техникасын пайдалануда максималды экономикалық нәтижеге жетуге тіреледі.
2. Экологиялық міндет. Топырақтың құнарлығын арттыру және сақтауды себептейді.
3. Қоғамдық міндет. Шаруашылықтың экономикасын нығайту және қоршаған ортаны бүлінуден сақтауды көздейді.

Қорытынды

2015 жылдың 27 наурызында шыққан, ҚР ұлттық экономика министрлігінің ауыл шаруашылық жерлерін ұтымды пайдалану ережесінде ауыл шаруашылық мақсатындағы жерлердің ұтымды пайдалануын тексеру үшін керекті құжаттардың арасында ішкі шаруашылық жерге орналастыру жобасы да кірген. Бірақ та бұл жоба жүзеге асып отырған жоқ. Сонда ауыл шаруашылық жерлерінің пайдаланылу дәрежесі тексерілмей жатқаны ма деген сұрақ туындайды.

Ішкі шаруашылық жерге орналастыру жұмыстары міндетті орындалатын болса, келесі мәселелер шешілетін еді:

1. Шаруашылықтар көлемін ұлғайту, олардың шаруашылық орталықтарын орналастыру;
2. Алқаптарды орналастыру;
3. Егістік жерлерді орналастыру (ауыспалы егістік жүйесін ұйымдастыру және оның аумағын орналастыру);
4. Жеміс жидек және жүзім екпелерінің аумағын орналастыру;
5. Мал азығы алқаптары аумағын орналастыру.

Әдебиеттер

1. ҚР Президентінің 2017 жылғы жолдауы
2. Қазақстан Республикасының 2013,2014,2015 жылдардағы жер жағдайы және оны пайдалану туралы жиынтық талдамалы есептері
3. Озеранская Н.Л. Внутрихозяйственное землеустройство агроформирований – Астана, Агроуниверситет баспасы, 2013. 123б.
4. Спектор М.Д. Методология и методика научных исследований – Астана, Центр Элит, 2009. 44-58б.

Бектурганова А.Е.

ПРОБЛЕМЫ РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Аннотация

Земля- как национальное богатство народа нуждается в нашей заботе. Поэтому мы должны бережно относиться к земле, особенно землям сельскохозяйственного назначения. Земли сельскохозяйственного назначения при рациональном использовании не теряют свою плодородность, также восстанавливается.

В статье вы можете ознакомиться с методами сохранения и улучшения плодородия земель с помощью проекта землеустройства.

Ключевые слова

Земельные ресурсы, производственный ресурс, внутрихозяйственное землеустройство агроформирований, севообороты

Bekturganova A.E.

**PROBLEMS OF RATIONAL USE OF AGRICULTURAL LAND USE FOR
THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

Annotation

Earth-how our national wealth needs our care. Therefore, we must take care of the land, especially the agricultural lands. Agricultural lands with rational use do not lose their fertility. In the article you can get acquainted with the methods of preserving and improving the fertility of lands with the help of land management.

Keywords

Land resources, industrial resource, on-farm land management of agro-formations, crop rotation